

150 år

Uppsala TrädgårdsSällskap

"För att i någon mån erfara huru stadens såväl allmänna som enskilda planteringar utvidgat sig, har upprättats 2:ne kartor över stadens utseende 1830 och den andra 1868 ...". Foto: UUB

Förord Förord

”Varför ska man vara med i en trädgårdsförening?”, undrade min granne. Det var en mycket bra fråga till mig som varit ordförande i Uppsala TrädgårdsSällskap sedan 2004 och inte funderat så mycket över detta.

Ja, vad är svaret egentligen? För min del är det solklart efter en stunds tänkande i hammocken: För att träffa likasinnade för inspiration, dela det gröna paradiset (i detta fall den egna trädgården) med andra, få ny kunskap via föreningens möten och träffar samt via medlemstidningen Hemträdgården.

Föreningsaktiv kan man ju vara på så många sätt: i styrelsen som jag (styrelsearbete är kul!), bara delta i föreningens aktiviteter under året (så mycket eller litet man själv vill) eller bara se medlemskapet som en ren tidningsprenumeration. Att vara med i Uppsala TrädgårdsSällskap ska vara kravlöst och trevligt – det ska ge ”trädgårderandet” en guldkant.

Om du inte är med i föreningen så läs gärna mer på www.tradgard.org, vårt gemensamma föreningsfönster i Sverige. Där kan du anmäla dig till oss – för visst är du sugen att vara med?

150 år – mycket vatten i Fyrisån har flutit under Uppsalas broar sedan Uppsala Trädgårdssällskap grundades 1862. Jubileumsskrifter har tagits fram vid tidigare jubileer – så klart vi skulle ha en sådan även till jubileumet 2012! Att spegla TrädgårdsSällskapets utveckling från dåtid till nu-tid och se hur förändringen har varit är en fantastisk tidsaxel att reflektera över.

Läs och njut av denna historiska kavalkad i ord och bild, men framför allt: välkommen att vara med i vår förening!

Ann-Catrin Thor, föreningens nuvarande ordförande

Innehåll

5	Barn av sin tid – för framtiden	25	Samspel med samhället
7	Experimentalfält blir Stadsträdgård	27	Utställningsverksamheten
10	Arvet från Linné	30	Sommarmöten blir resor
12	Sällskapet bildas, medlemmarna strömmar till	32	Kursverksamheten förändras
16	Sällskapet speglar förändringar	34	TrädgårdsSällskapet vinner ny mark
19	Utländskt frö för provodling	35	Viktiga faktakällor
22	Mötesverksamhet		

© Uppsala TrädgårdsSällskap
Redaktör: Karin Görling
Grafisk form: MW Grafisk form

Kungliga Patriotiska Sällskapet

Jubileumsskriften är framställd med bidrag från
Kungl. Patriotiska Sällskapet och Kulturnämnden, Uppsala kommun

Barn av sin tid

Barn av sin tid – för framtiden

Foto: Från I Nordlanders familjebum

Uppsala TrädgårdsSällskap kan se tillbaka på en 150-årig verksamhet. Under denna tid har samhället genomgått stora förändringar. I dag förknippar vi ofta felaktigt 1800-talet med något gammalt och dammigt. Men det var de stora omvälvningarnas tid då ångkraft och elektricitet revolutionerade den tekniska utvecklingen. Samtidigt upphörde ståndsriksdagen och skråväsendet. Inom jordbruket genomfördes de stora skiftesreformerna. 1700-talets upplysningstid med framsteg inom naturvetenskaper utvecklades till ett folkupplysningsideal. Folkskolan, hushållnings-sällskapen, nykterhetsrörelsen och trädgårdsföreningar är exempel på detta. Under 1900-talet accelererar utvecklingen. Vardagslivet och skötseln av hem och hushåll förändrades. Inom områden som kommunikation och transport är framstegen närmast ofattbara.

I förvånansvärt liten grad har verksamheten inom Uppsala TrädgårdsSällskap påverkats under årens gång. Grunden för att träffas är densamma – att öka och sprida kunskap. Det gör vi genom att besöka innehållsrika trädgårdar, lyssna till föredrag och sen diskutera det vi sett och hört.

Under senare hälften av 1800-talet skedde en explosionsartad utveckling vad gäller köks- och prydnadsväxter. Det är tydligt att Uppsala TrädgårdsSällskap genom att köpa in och dela ut utländskt frö till sina medlemmar hade påtagligt inflytande över vad som odlades i trädgårdar i och kring Uppsala, liksom vad som fanns till salu på torg och i handeln.

Även fruktträd och bärbuskar köptes och delades ut till citat: *"mindre bemedlade lägenhetsinnehavare i länet"*.

Att ordna utbildning för seminarieelever och folkskollärare var en annan viktig uppgift för Sällskapet.

Så mycken odlarglädje och god vilja! Personer med helt olika livsvillkor och förutsättningar förenades i en gemensam strävan att lära sig mer, sprida nyheter och dela kunskap och inte minst glädjas åt egna och andras lyckade resultat.

Den som haft förmånen att fördjupa sig i de "gamles" redogörelser för gångna tider kommer på sig själv med att le gång på gång. Igenkännandets leende åt fortfarande aktuella problem och frågeställningar, leende beundran inför deras ambition och allt de kunde. Framför allt det stilla, djupa leendet inför den optimistiska glädje och det goda humör, som likt en svag tydlig doft av vårens första blommor stiger från de handskrivna arken!

Uppsala juni 2012

Elisabeth Arwidsson

Åsa Wennström

Victorianäckrosen i Tropiska Växthuset, Botaniska Trädgården.

Experimentalfält Stadsträdgård

"Att det område, som nu kallas Stadsparken, förvandlats från en eländig sumpmark till en angenäm promenadplats, som förskönar staden, är trädgårdssällskapets förtjänst, ty genom dess omsorger och på dess bekostnad har denna förvandling ursprungligen skett."

40-årsjubileumet 1902, redogörelse av sekreteraren Seth.

Uppsala TrädgårdsSällskap såg som sin första uppgift att anlägga ett experimentalfält. Man letade efter ett passande område och på hösten 1863 erbjöds möjlighet att på 30 år arrendera sju humlegårdstomter av Uppsala Universitet. Dessa hade tidigare upplåtits till universitetets professorer och sträckte sig mellan nya sjukhustomten och Strömparterr-promenaden. På den tiden var den nuvarande Stads-trädgården delad parallellt med ån. Partiet närmast ån tillhörde staden och där hade Trädplanteringskommittén under ledning av landshövding von Kraemer anlagt en "promenad", dvs rader av träd hade planterats. Trädgårds-Sällskapet arrenderade ett 5 tunnland och 22 kappland stort område. Tre förslag till planritningar över det nya området togs fram av Sällskapets ledamöter och man enades om en plan att följa.

Planritning till Uppsala TrädgårdsSällskaps trädgård af A Ytterberg, 1864. Boningshus för föreståndare och elever som omges av blomsterodling och en park med damm mot Fyrisån. Redskapshus, bänkplatser och sparrissängar centralt beläget mot sjukhustomten, omgivet av experimentkvarter på vardera sida (blå fält). Fält för köksväxtträdgården (nere t h) och trädskola för fruktträd och bärbuskar (ovan t h).

Foto: UUB

Förberedande markarbeten på området startade 1864. Man plöjde upp en mindre del, grävde och grusade gångar samt anlade en trädplantskola. Ett sankt område fylldes ut för att användas till bänkgård och man uppförde en materialbod som skydd. Under 1865 sattes en hagtornshäck som avgränsning mot söder och väster. Även sticklingar av allmänna träd och buskar planterades ut.

Enligt den antagna planen anlades området närmast staden som park med gångar, gräsplaner och blomstergrupper.

Foto: Uppsala-Bild, Upplandsmuseet

Uppsala TrädgårdsSällskap satsade stort vid starten, men fick ekonomiska svårigheter efter endast några år. För att få ihop kapital bildas Uppsala Trädgårds-aktieförening och 1867 skrivs arrendet över på denna förening. Även om aktieteckningen till en början var god var det ingen varaktig lösning och 1894 tar Uppsala stad över arrendet och utvecklar parken. Arrendet fortsätter och inte förrän på 1980-talet övergår marken i stadens ägo. I Sällskapets 125-årsskrift konstaterar man:

Foto: Uppsala-Bild, Upplandsmuseet

Stadsträdgårdsmästare Pehr Boieth var ordförande i Uppsala TrädgårdsSällskap 1936–1965. Här demonstrerar han dahlior för en grupp i Stadsträdgården år 1952.

Pojke vid Lycksalighetens ö i Stadsträdgården.

Vy från Slottsbacken över det nyanlagda
experimentalfället med Flustret och träden i
von Kraemers allé i bakgrunden.

Foto: H Osti, UUB

*"Av allt det idoga arbetet återstår till våra dagar (1987)
ett antal äpple- och päronträd samt vegetationsdammen
med 'Lycksalighetens ö' i stadsparken. Och förvisso, en
bit trädgårdshistoria."*

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet bodde stadsträdgårdsmästaren i "Gula huset" med sin familj. Under den tiden odlades grönsaker, frukt och bär för avsalu i drivbänkar och växthus. Till bänkgårdarna hämtade man löv från stadens parker och gödsel från renhållningsverkets häststallar. Det är troligen den långa period av "handelsträdgård" som fört med sig att området benämns "Stadsträdgården" och inte "Stadsparken".

Arbetet i Stadsträdgården finns livfullt beskrivet i "Det gröna Uppsala", Laufors 1987.

ODLANDET TAR FART

Sällskapet plöjde upp delar av det stora fältet, sådde och planterade köks- och blomsterväxter till försäljning. Köksväxter gav god skörd – "i synnerhet på ett stycke var till gödsel kunnat anskaffas".

Under hösten planerade man för kommande säsong. "... under vintern pågår gödsling såvitt tillgångarna medgiva". Ett genomgående tema under tiden fram till konstgödselns genombrott var att det ständigt var brist på gödsel. Även Linné fick strida för att få gödsel till sin trädgård och konsistorieprotokollen berättar livfullt hur olika intressenter kämpar om att få med av gödseln från Akademistallet.

Arvet från Linné

Arvet från Linné

Carl von Linné som levde och verkade i Uppsala i mer än 40 år har lämnat ofrånkomliga avtryck. Vi som har förmånen att tillhöra Uppsala TrädgårdsSällskap känner en närmast självklar samhörighet med Blomsterkungen och hans efterföljande lärjungar.

Det vi i dag kallar Linnéträdgården anlades omkring 1655 i Svartbäcken av Olof Rudbeck d ä och var Uppsala Universitets första Botaniska trädgård. Efter den förödande

branden 1702 minskade intresset för att hålla dessa odlingar i stand. Linné utvidgade och nyskapade trädgården samt gav den världsrykte. Efter Linnés död 1778 lyckades hans elev och efterföljare – Carl Peter Thunberg – förmå Gustav III att låta Uppsala Universitet disponera delar av Slottsträdgården till akademisk trädgård och växterna från ”Linnéträdgården” flyttades dit under åren fram till 1807.

Vid Sällskapets bildande var en av grundarna, Fred-

Bild hämtad från boken I Linnés tjänst, Gunnar Petersson.

rik Pettersson, en verkligt drivande kraft. Han arbetade 1862–1902 som direktör vid Uppsala universitets Botaniska trädgård, dvs vid den flyttade Linnéträdgården.

Den lämnade Linnéträdgården i Svartbäcken kom att användas till olika ändamål. I början på 1900-talet lät Svenska Linnésällskapet rekonstruera den efter Linnés ritningar.

EN NUTIDA LINNÉLÄRJUNGE

TrädgårdsSällskapet har i sin krets en nutida Linnélärjunge i form av tidigare akademiörtagårdsmästare Gunnar Petersson. Han har fört Linnés arv vidare både genom sitt arbete i Linnéträdgården under 37 år (1955–1992) och genom de rekonstruktioner han gjorde av Linnés faders trädgårdar i Råshult och Stenbrohult. Under många år (1970–1995) var han uppskattad ordförande i Uppsala TrädgårdsSällskap och han författade Sällskapets skrift till 125-årsjubileet. I protokoll från den tiden kan man läsa att föredrag m m ofta inleddes med att ordföranden citerade något passande från Linnés rika produktion.

Sällskapet bildas

Sällskapet bildas, medlemmarna strömmar till

"Trädgårdsodlare och vänner af hortikulturen inbjudes till sammanträde för bildandet af en förening för befrämjandet av Trädgårdsskötselns framåtskridande inom orten. Sammanträdet sker å Strömparterren 1 tr. upp i Uppsala den 7 okt. 1862, kl. 6 e. m."

Denna annons var införd i tidningarna "Upsala" och "Upsalaposten". Dessa var de två konkurrerande tidningarna i staden. Ett 20-tal personer hörsammade kallelsen och 7 oktober 1862 bildades Uppsala TrädgårdsSällskap under ledning av de två annonsörerna, direktören vid den Botaniska trädgården Fredrik Pettersson (ordförande 1862–1882) och trädgårdsdirektör C J Wallin vid Trädskolan (vice ordförande 1862–1882).

De båda grundarna övergav inte sitt skapade verk utan arbetade i 20 respektive 30 år på sina första poster och var även därefter aktiva. När Pettersson lämnat ordförandeposten tar Wallin över. Det är F Pettersson som skriver 25-års sammanfattningen 1887.

Långvarigt innehav av viktiga poster visar sig bli ut-

märkande för Trädgårdssällskapets kommande styrelser. Det vittnar förhoppningsvis om att dåtidens styrelser upplevde sitt arbete meningsfullt och trivsamt, precis som vi gör nu.

I flera av Jubileumsskrifterna funderar man kring vilken betydelse för Sällskapet som Elias Fries (1794–1878), professor i botanik vid Uppsala Universitet, kan ha haft och om han var en av "stiftarna". Efter noggrant studium av handskrifter som finns deponerade på Uppsala Universitetsbibliotek Carolina Rediviva kan följande slås fast:

Elias Fries finns med i den första handskrivna medlemsförteckningen från 1862. Redan vid sammanträdet i oktober 1863 utnämndes han till hedersledamot. Han var då 69 år! Av protokollen att döma tog han inte aktiv del i sällskapets verksamhet.

Aktivt deltagande utmärker däremot sonen, akademiadjunkten sedermera professorn Thore (Teodor) Magnus Fries (1832–1913). Välrenommerad Linnékännare och författare av den stora Linnébiografi som utkom 1903. Han "ryckte in" som ordförande under ett år, fungerade som domare vid utställningar och var även revisor. I 50-års-skriften år 1912 påminner dåvarande sekreteraren, akademieörtagårdsmästaren Ivan Örtendahl, om Th M Fries 50-åriga arbete för Sällskapet.

Även i dag kan vi glädjas åt att i vår krets ha medlemmar, som varit Sällskapet trogna under många år och att nya generationer följer i "fädrens spår".

Adjunkt, sedermera professor i botanik,
Thore Magnus Fries år 1873.

MEDLEMSUTVECKLINGEN

Th M Fries och hans yngre bror Robert är betalade medlemmar från 1862. De representerar ”de yngre naturvetarna” inom gruppen akademiker. I denna från början stora, diversifierade grupp ingick allt från unga kandidater till vördnadsvärda professorer. En del var yrkesverksamma inom trädgårdsskötselns närliggande områden, bl a forskare och lärare från det 1849 startade ”Ultuna lantbruksinstitut” samt apotekare, läkare och professorer i botanik och annan naturvetenskap.

Andra ”akademiska” medlemmarna kan nog, i likhet med många handlare, bäst beskrivas som välbergade borgare vilka i kraft av sin sociala ställning och en god ekonomisk situation kunde bekosta en större trädgård och ha odling som ”hobby”.

FÅ KVINNOR FRÅN BÖRJAN

Säkert fanns det även ”nyttodling” i de välsituerades trädgårdar, men det var en sak för hushållets kvinnor och resulterade inte i ett medlemskap. Kvinnor saknas i stort sett i de tidiga medlemslistorna, men redan 1865 finns en mamsell Emma Schenson antecknad. Nog väcks ens nyfikenhet på vem hon var och varför just hon blev medlem. Ogifte kvinnor i Sverige får först 1884 rätten att bli myndig vid 21 års ålder. Gifta fick vänta till 1921 på den möjligheten.

Foto: UUB

Antalet medlemmar varierar mellan åren, men är i snitt förvånande konstant över längre perioder. De första 93 personerna från 1863 växer till en kulmen av 400 stycken år 1888. Därefter ligger antalet kring 300 tills en ny topp på 414 nås 1911. Så följer en ny period fram till 1960-talet med ett antal kring 300. Under 1970- och 1980-talet pendlar antalet snarare kring 230 för att 1994 drastiskt sjunka till 171 och 1995 till 143. Sedan vänder trenden till uppåtstigande och redan 2001 finns 274 stycken. 2011 kan vi

med glädje konstatera att vi har blivit 579 medlemmar. En kategoriserande genomgång av medlemslistorna ger ungefärliga fördelning mellan de större grupperna, se tabellen nedan.

1865 ökar antalet medlemmar från drygt 100 till 130 och man konstaterade belåtet att de flesta nya är trädgårdsodlare: *"... hvaraf man skulle kunna draga den glädjande slutsatsen, att Sällskapets ändamål och verksamhet med oförminskat intresse omfattas av ortens och länets trädgårdsmästare."*

1962 finns 56 kvinnor registrerade som medlemmar. Anmärkningsvärt nog har ingen yrkestitel angiven utan endast "fru" eller "fröken".

Senare faller bruket att ange titel bort och det blir ointressant att göra jämförelser. Den senaste medlemsförteckningen – 2011 – upptar 579 medlemmar, varav drygt 40 % är män.

MEDLEMSUTVECKLINGEN

Kategori	År						
	1866	1888	1908	1922	1932	1962	1973
Trädgårdsmästare	45	43	52	36	29	38	19
Handelsträdgårdsmästare	0	3	3	8	16	11	6
"Chefs"-trädgårdsmästare	1	12	14	18	8	8	5
Akademiker	33	79	58	41	40	28	21
Ämbetsmän	8	43	38	25	13	6	5
Lärare	2	10	22	10	6	3	1
Handlande	5	44	53	43	30	21	15
"Possessionater"	4	30	21	20	15	4	1
"SJ"-anknutna	0	8	6	7	13	3	0
"Övriga" män	26	126	136	108	96	98	61
Herrar (män utan titel)	0	0	0	0	0	22	30
Kvinnor	4	2	13	29	38	56	85 *

*(varav 7 med yrkestitel)

Förklaring till tabellen: Den växande gruppen "chefs"-trädgårdsmästare innefattar trädgårdsdirektörer, läns- och stadsträdgårdsmästare med flera. "Possessionat" är en titel, som användes i de tidigaste medlemsförteckningarna. Vi har valt att ha kvar den som

samlingsterm för godsägare, bruksägare, hemmansägare och den lite lustiga beteckningen "egendomsegare". Mycket få lantbrukare är medlemmar och då vi inte vet om de var ägare eller arrendatorer ingår de i gruppen "övriga".

"Övriga" fördelar sig på olika yrken. Ofta bara ett fåtal av varje. Under 1900-talet ökar titlar, som disponent, ingenjör och fabrikkör. Det var en brokig skara, som förenades av sitt trädgårdsintresse. Kategorierna är naturligtvis ungefärliga.

Sällskapet speglar förändringar

Trädgårdsmästare var en enhetligare grupp, men med olika grad av självständighet i sin yrkesutövning. En del av gruppen var vad vi med dagens språkbruk skulle kalla "egenföretagare", dvs personer som ägde eller arrenderade mark och odlade träd, buskar, perenner, ettårsplantor, frö, frukt och grönsaker för avsalu.

Den andra gruppen var knuten till "slott och herresäten". Många av de stora godsens och brukens runt Uppsala finns representerade i uppgifterna om trädgårdsmästarnas hemort. Ofta var både den som ägde godset och trädgårdsmästaren medlem.

De anställda trädgårdsmästarna skulle leverera frukt, grönsaker, kryddor, blommor och kanske även medicinalväxter till ägarna, men fick oftast även möjlighet att sälja produkter på stadernas torg. Välkänt är Stockholms betydelse som avnämare av produkter från Mälargodsen.

Genom att förhållandevis många yrkesverksamma trädgårdsmästare var medlemmar i TrädgårdsSällskapet blev utvecklingen av odlingsmetoder och introduktionen av nya typer av grönsaker och förbättrade sorter en faktor av betydelse för Uppsalas invånare – kanske främst borgarna.

"För längre tillbaka var ej ovanligt att på Upsala salutorg finna mindre välodlade köksväxter till försäljning; numera är man oftast i tillfälle att få se fullständiga prisvärda utställningar af köksväxter till afsalu frambringade i Upsala och dess områden, måne ej trädgårdssällskapets verksamhet därtill bidragit?" skriver tidigare ordföranden

F Pettersson i 1888-års sammanfattning där Sällskapet kan se tillbaka på en 25-årig verksamhet.

1901 bordlade man en diskussion om en sammanslutning mellan trädgårdsodlare: *"till höjandet af ståndets välstånd och aktning"*. Yrkesodlarna började känna att de inte fick tillräckligt utrymme för sina frågor och 1910 bildades en ren branschorganisation, Fyris Trädgårdsodlarförening. De flesta behöll sitt medlemskap i Uppsala TrädgårdsSällskap och samarbetet fortsatte.

1939 fanns 170 handelsträdgårdar i länet, därav 89 i och omkring Uppsala.

Foto: UUB

Torghandel, St Eriks torg på tidigt 1900-tal.

Foto: A Andersson, Uppländsmuseet

Sensommarfågning på St Eriks torg ca 1950.

HOLMSTRÖM PÅ LUGNET

En av de idoga brukarna av jorden träder fram ur anonymitetens dunkel tack vare nutida ättlingars minnesgodhet och historiekänsla. En av våra medlemmar, Ingrid Nordlander, berättar:

”Min farfars morfar C E Holmström var trädgårdsmästare i Uppsala och levde 1822–1903. Han fick 1870 tjänst som trädgårdsmästare i Lugnet hos landshövding, greve A L Hamilton på Uppsala slott. Han arbetade där till 1899 men bodde kvar i Lugnet till sin död 1903.

Trädgården och Lugnet sträckte sig ner mot vad som i dag är Villavägen och var inte så bred, men lång. Halva trädgården bestod av fruktträd och resten blommor och grönsaker. Holmström levererade både till landshövdingen och sålde på torget. Huset i Lugnet förlängdes på Holmströms tid med ett växthus åt Villavägens håll (söder). I själva huset fanns en hög skorsten och från huset kunde man öppna in i växthuset så att det uppvärmdes.

Holmström omnämns i Sällskapets årsberättelser i olika sammanhang och erövrar medaljer. 1877 får han en silvermedalj för utmärkt frökvalitet vid Sällskapets fröutställning.

Foto: Från I Nordlanders familjalbum

Foto: Från I Nordlanders familjalbum

Utländskt frö för provodling

I protokoll och sammanfattningar från Sällskapets första 50 år speglas den stora betydelse fröodlingen hade. Man ordnade utställningar där fröerna kvalitetsbedömdes och priser delades ut. I samband med årsredogörelserna sammanfattade man det gångna årets väder och relaterade detta till skördeutfallet av jordbruksprodukter, grönsaker och frukt och hur frömodnaden hade varit.

1884 var vintern extrem med tidig värme och sen frost och man beskrev det så här: *"Sällan hafva parkträd och buskar blommat så klen som förliden vår samt givit så ringa fröskörd"*.

Notera att man tillvaratog frön från träd och buskar! Att intresset för att rapportera hur årets frömodnad utfallit levde kvar i Sällskapet ända in på 1980-talet beror nog på att vår dåvarande ordförande Gunnar Petersson ansvarade för Linnéträdgården och där har man alltid varit beroende av att plocka eget frö.

På förslag av Th M Fries köpte man redan 1863 in frö från utlandet i syfte att öka utbudet av grönsaker och att prova nya sorter under lokala odlingsförhållanden. Man startade med att köpa in 40 frösorter och nästan lika många skänktes av ledamöter. När man delat upp dem i småportioner hade man 1 147 fröpåsar att dela ut vid april-sammankomsten.

Fröerna delades ut till medlemmar på villkor att de rapporterade in odlingsresultaten till Sällskapet. Under de första 25 åren fick 20–40 medlemmar per år dela på ett

Foto: Uppsala Botaniska trädgård

Katalog från en av de firmor
TrädgårdsSällskapet beställde frön från.

50-tal sorter fördelade i 300–900 portioner så det var inga försumbara mängder.

Fröimporten fortsatte under hela 1800-talet och produkterna visades på utställningar och man diskuterar resultaten. Sällskapet importerade i huvudsak grönsaksfröer, men även frö till prydnadsväxter och buskar.

I årsberättelserna redogjorde man för hur provodlingarna med det importerade fröet utfallit. Uppgifterna man fått in varierade och t ex 1883 redovisades bara resultat från de fåtal sorter där omdömena är mera samstämmiga.

Avslutningsvis får vi veta att uppgifter i huvudsak har kommit in från professor H von Post, Ultuna, trädgårdsmästarna C E Lindberg, Forsmark, C E Holmström, Lugnet, samt ordförande själv C J Wallin.

MINDRE FRAMGÅNGSRIK FRÖODLING

"För att åstadkomma en lönande biinkomst för odlaren och en besparad utgift för landet" köpte man in frö av de vanliga köksväxter som bedömdes kunna ge moget frö i länet. Det var olika slags ärtor, kål och rotsaker som delades ut bland medlemmarna och man förväntade sig samma kvantitet tillbaka. Efter en första annonsering ställde 16 personer upp som fröodlare. Vårt klimat och ogynnsam väderlek gjorde att avkastningen inte blev så stor och att intresset förblev svagt.

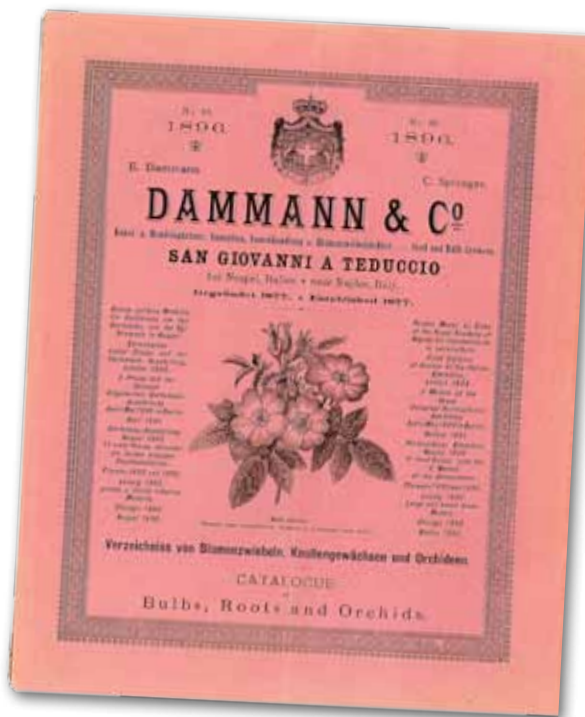
Förutom att man delade ut fröer bland medlemmarna verkade Sällskapet för en ökning av trädgårdsintresset genom att till *"mindre bemedlade"* intresserade odlare dela ut frukträd och bärbuskar, som belöning. Vid starten 1868 är det endast fyra familjer, som får denna förmån. Senare år kunde det vara betydligt fler och varje familj fick inte så mycket. Till de fyra första gavs totalt 339 förädlade frukträd, 90 hallonbuskar, 75 krusbärs- och vinbärsbuskar, 55 vildstammar och 15 olika lövträd.

1884 började man diskutera om man ska fortsätta att köpa in och dela ut frön med tanke på att svenska fröhandlare blivit så välsorterade, men man beslutar fortsätta: *"Så mycket mer som säkert är, att rätt många sorter av numera tämligen allmänt odlade och omtyckta köksväxter till en början blifvit genom Uppsala TrädgårdsSällskaps bemedling försökta och erkända vara af bästa beskaffenhet och under årens lopp antagna till vidare odling såväl inom denna som andra orter."*

Ung sallatsplanta väljs ut för fröskörd.

Foto: Hämtat från boken Trädgårdsmästaren. Handbok i praktisk trädgårdskötsel av J Böttner och N Blomgren

Frökataloger.

OINTRESSE HOS LANDSHÖVDINGARNA

Länets landshövdingar var inte så imponerade av trädgårdsodlingens framskridande och i sina "femårsberättelser" skriver de nästan ordagrant samma sak period efter period:

"Trädgårdsskötseln bedrivs såsom binäring egentligen endast vid de större egendomarne, ehuru äfven undantagsvis vid en och annan mindre lägenhet inom länet; och hafva under femårsperioden mindre trädgårdsanläggningar börjat att blifva mera allmänna äfven vid allmogens gårdar. Anläggande af trädgårdar vid folkskolorna och dessas förbättrande har under de senare åren icke obetydligt befördrats genom ett af landstinget för detta ändamål till

hushållningssällskapets förfogande stäldt anslag, äfvensom genom af hushållningssällskapet kostnadsfritt lemnade träd och buskar för folkskoleträdgårdarnes behof. För öfrigt må tilläggas, att Uppsala trädgårdssällskap, som af hushållningssällskapet erhåller ett årligt understöd för sina utställningar, inlagt synnerlig förtjenst om trädgårdsskötselns befordrande inom länet."

Upprepandet av samma fras 1880–1905 gör att misstanken växer sig stark att landshövdingarna inte var så insatta i trädgårdsnäringsens utveckling trots att flera av dem var hedersledamöter i Sällskapet, men bara det att Sällskapets verksamhet omnämns vittnar om dess betydelse.

Mötesverksamhet

Mötesverksamhet

Vetgirighet – detta härliga uttryck – kan i sig sammanfatta den drivande kraften bakom Sällskapetets verksamhet. I den mån det inte är och var ren nöjeslystnad. Trädgård är upplevelse och njutning och sommarmötena utvecklades till lärarika lusturer i tidens anda.

Från början hade man fyra allmänna möten per år, men övergick senare till två. Ett på vårvintern och ett under sommaren då man besökte trädgårdar eller andra intressanta verksamheter i omgivningen. Man höll sig i vad vi skulle kalla ”närområdet”. Med den tidens kommunikatio-

ner kunde det vara nog så krångligt.

Den fasta mötesrutin som sen växte fram följer vi fortfarande. Ett Vårmöte – det vi kallar Årsmöte och ett Höstmöte. Dessemellan varierande antal resor, dagsturer, trädgårdsbesök, föredrag och kurser.

Under de första 50 åren tycks de flesta möten ske på ”lokal”. Uppsala stadshotell, ”Rullan”, Phoenix och ”Flustret” (tidigare Strömparterren) är namn som ofta syns i protokollen.

MÖTEN OCH AKTIVITETER UNDER ÅRENS LOPP

Redan från start erbjuds medlemmarna tidningen Trädgårdsodlaren och Trädgårdsföreningens tidskrift för reducerat pris. I dag får vi som medlemmar i Riksförbundet Svensk Trädgård tidningen Hemträdgården.

1884 samtalar man om hur ”*mindre kostsamma rabatter*” kan skapas genom att använda fleråriga växter och buskar. Med tanke på att ”tapetrabatter” med intrikata mönster av ettåriga växter var i tidens smak bör dessa förslag ha varit omvälvande. Tanken går till den uppskattning Enköpings parker rönt hundra år senare med sin hyllning till ”holländska perennvägen”.

1887 sammanträder man på sommaren återigen i Botaniska trädgården och besöker sen den intilliggande Trädskolan. Trots namnet uppförkas och säljs förutom träd och buskar även växthusodlat material. En stor samling av

både frilands- och krukrosor får beröm, även dahlior, begonier, dracenor och palmer uppmärksammas. Detta påminner oss om att det sena 1800-talet utmärks av sina överlastade rum med ”förmakspalmer” – gärna på piedestaler.

1905 funderar man över lokalalternativ och konstaterar: ”*Botaniska trädgårdens från staden något avskilda läge.*”

1908 föredrag med skioptikonbilder av dr M B Svederus om ”Trädgårdsförhållanden i Uppsala 1549–1894”. Trendbrott då att man inte längre enbart diskuterar odlarfrågor.

Hösten 1908 ”Växter i folktron”. Intresset för området lever kvar och år 2006 inleds med föredraget: ”Om växter i medicinen – tro och vetande” av docent Inga Hedberg.

1910 utlovas ett föredrag med skioptikonbilder och man söker lokaler med nödvändig utrustning och styrelsen beslutar ”att för detta ändamål söka tillåtelse att få använda lärosalen i Fysiologiska institutionen”. Även folkskolesemina-

Foto: Upplandsmuseet

På Flustret (Strömparterren) brukade Uppsala TrädgårdsSällskap samlas till möten.

riet är tekniskt välutrustat och lånar ut lokal med visningsmöjligheter.

I takt med fotograferingens utbredande blev "föredrag med diabilder" ett allt vanligare inslag. Själva konceptet är fortfarande aktuellt, "den som gjort en resa har något att berätta", men diaprojektorn har bytts mot "powerpoint-presentationer".

1920 berättar professor Rutger Sernander om Uppsala stads träd- och buskplanteringar från medeltiden och framåt och yttrar följande: "*Varje trädgård i vår lummiga stad äger ett stort värde – är en klenod, som det gäller att skydda och bevara för samtid och eftervärld.*"

1926 håller trädgårdsarkitekten fröken Ester Claesson föredrag om "trädgårdskonst". En milstolpe i föreningens historia då en yrkeskvinna framträder kan man tycka, men det kommenteras inte.

1935 berättar docent Hammarlund från en resa i

Sydamerika. Han hade letat upp och tagit med hem flera hundra olika lokala potatissorter. De lämnades till Svalöv för provodling och korsningsförsök.

2000 firade Riksförbundet Svensk Trädgård, som vi tillhör, 100 år och i samband med detta planterades fyra fruktträd på Disa-gården.

2001 fortsatte firandet när utställningen "Gröna fingrar" kom till Upplandsmuseet på sin resa runt Sverige. Utställningen inramades av sju intressanta föreläsningar och det blev "nådens år" för trädgårdsvänner då även en serie om tio föreläsningar under rubriken "Tidernas trädgårdar" ordnades tillsammans med Linnés vänner och Pensionärsuniversitetet.

2007, under Linné-jubileumsåret, var det Sällskapet som bl a höll Linnés grav i Domkyrkan blomsterpydd.

Linnés skrivbord på Lycksalighetens ö i Stadsträdgården. Jubileumsåret för Linné 2007.

Samspel med samhället

TRÄDGÅRDSODLANDE JÄRNVÄGSANSTÄLLDA

Årtiondena kring järnvägens uppbyggnad innebar väsentliga förändringar för befolkningen såväl ekonomiskt som socialt och kulturellt. 1856 bildas Statens Järnvägar.

Under sena 1800-talet märks personer med anknytning till järnvägen bland prisvinnarna vid de stora trädgårdsutställningarna. Detta väckte intresse och nyfikenhet. Medförde arbetet vid SJ det välstånd och den fritid som krävdes för att kunna utveckla sitt odlingsintresse? 1879 invaldes samtidigt tre stationsinspektörer i Sällskapet.

Med intresse läste vi uppsatsen ”Statens Järnvägars trädgårdshistoria” där ett brev från Sällskapet citeras. Att TrädgårdsSällskapet tog sitt samhällsengagemang på stort allvar framgår av brevet där man ”underdånigast” frågar om:

”Kongl. Styrelsen ville på lämpliga ställen utefter järnvägslinjen låta plantera fruktträd, förnämligast äpplen, päron, plommon och körsbär.” Sällskapet kommenterar i skrivelsen att ”Man behöfver ej resa synnerligen vidt på vårt lands järnvägar för att kunna märka det goda inflytande, som järnvägens plantering och byggnader genom sin snygghet och ordentlighet utöfva på det närmaste grannskapet. Den svenska allmogen är icke olärdaktig då den med egna ögon får se något nytt och nyttigt, och med alla sannolikhet skulle många mindre jordbrukare, som bo i närheten av järnvägarne, taga lärdom häraf och snart skaffa sig fruktträd.”

Foto: H. Ostli, UUB

Järnvägen uppmuntrade sina anställda till odling av både nytto- och prydnadsväxter genom utdelning av övertaliga plantor, bärbuskar och frön. Bilden visar från vänster en konduktör, en lokförare, en överkonduktör och en stationskarl år 1895.

Foto: UUB

Vykort med motiv från torghandeln på båda sidor av Fyrisån i höjd med Fyristorg i början på 1900- talet.

FLER EXEMPEL PÅ SÄLLSKAPETS SAMSPEL MED SAMHÄLLET

1907 kallas till extra möte och lektor E Henning håller föredrag om mjöldaggssvamparnas livsförhållanden. Den fruktade amerikanska krusbärsmjöldaggen har drabbat Sverige och myndigheterna utfärdar förhållningsregler. En livfull diskussion följer och man protesterar mot att alla angripna buskar ska grävas upp och brännas. Det är redan för sent då vilda buskar är skadade. Sprutning med 1%-kopparvitriollösning rekommenderas.

1910 har åtskilliga av stadens Handelsträdgårdsmästare inom föreningen väckt frågan om att flytta torghandeln med grönsaker och blommor från det "blåsiga, dammiga och smutsiga St Eriks torg till Fyris torg".

1922 framläggs ett förslag i syfte att förhindra all handel med äpplen och päron av utländskt ursprung på stadens salutorg. Detta avslås av Drätselkammaren, men visar tyd-

ligt att de yrkesverksamma trädgårdsidkarna var aktiva i föreningen och frågor förknippade med näringsverksamhet står på dagordningen. Diskussioner om drivning av liljekonvaljer är också exempel på detta.

1928 är det återigen dags för skadeinsekter och växtskydd. Dessa problem är självklart ofta diskuterade och för den intresserade finns möjlighet att följa hur gifter mer och mer tas i bruk tills trendbrottet kommer på 1970-talet och användningen av kemikalier minskar. Vid årsmötet 1973 berättar Bror Thunblad från Statens Växtskyddsanstalt om de ändrade bestämmelserna och fastslår att: "Växtskydd är beredskap". En orolig diskussion förs om hur det ska gå nu för fritidsodlarna när så många välkända preparat förbjuds.

I dag är vi lyckligt lottade som har Maj-Lis Pettersson, expert inom området växtskydd, i vår krets.

Utställningsverksa Utställningsverksamheten

Uppsala Trädgårdssällskap arrangerade flitigt utställningar där kvaliteten på rotfrukter, grönsaker, frukter, blommor, frön och konserver bedömdes. De första 25 åren blev det hela 29 stycken. Kommande 25-årsperiod anordnade man betydligt färre, endast 5 stycken. Utställningarna var kostsamma och arbetskrävande. Med tiden bildades fler och fler trädgårdssammanslutningar och man deltog i andras utställningar i ökande grad.

Redan på utställningen i september 1866 visas alster från experimentalfältet – dock utom tävlan. Vid denna

utställning utmärker sig trädgårdsmästarna J P Björkvall från Öfverbo och Berg från Eka. Den senare visar 12 sorters kål, 20 olika rotfrukter och 48 äppel- och päronsorster! I fruktavdelningen vinner ”även Enkan Johanna Hel. Norrell” pris. Värt att notera då så få kvinnor var medlemmar. Detta trots att stadgarna inbjuder ”alla praktiska Trädgårdssodlare och andra personer inom orten, som ifrå för Trädgårdsskötseln framåtskridande ...” och detta på intet sätt tycks diskriminera kvinnor.

Grönsaker visas på en lantbruksmässa i Uppsala 1933.

Foto: A Sagerholm, Upplandsmuseet

PREMIERINGAR

"Balkongplanteringsfrågan har i år för första gången upptagits på Sällskapetets arbetsprogram och en täflan utlysts, som resulterade i utdelandet af 2:e andra pris, Sällskapetets bronsmedalj." (1912)

Ett tecken på den stora betydelse man tillmätte fruktodling är att de ganska vidsträckta egnahemsområden, som växte upp kring staden fick namn som "Norby Egnahems- och Fruktodlarförening". En ny verksamhetsgren för Sällskapet kring 1930-talet blir att anordna premiering av trädgårdar i dessa områden. *"Tävlingarna hava omfattats med livligt intresse ..."* I samarbete med Upsala Nya Tidning anordnade Sällskapet omfattande premieringar av balkong- och gårdsplanteringar 1934–1959. Under senare delen av 1900-talet har Sällskapet haft liknande aktiviteter. 1976 var temat "Leva med sin trädgård. Tradition från de tidigare utställningarna lever vidare i den nutida "odlartävlingen".

ODLARTÄVLINGEN

Odlartävlingen har sedan 1996 arrangerats av Uppsala TrädgårdsSällskap. I samarbete med Upplandsmuseet under den första elva åren och de senaste fyra åren i samarbete med Uppsala Linneanska trädgårdar. Tävlan är öppen för fritidsodlare som odlar utan konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Odlartävlingen har i dag flera tävlingsklasser: Grönsaker och rotfrukter presenteras 3–5 stycken och bedöms för sitt utseende. I växthusklasserna tävlar man om den vackraste tomaten eller gurkan. Specialklasserna för både barn och vuxna lockar fram de roliga alstren i skörden, t ex roligaste rotfrukten, största squashen, sensommarens vackraste blomsterbukett, komposition i kruka eller låda samt den vackraste frukten. De kulturhistoriskt intressanta växterna indelas i prydnadsväxter och nyttoväxter. I barnklassen fri komposition av grönsaker och blommor förekommer många idérika arrangemang med fantastiska namn.

MEDALJREGN ÖVER SÄLLSKAPET

1867 i Paris blev Sällskapet mycket uppmärksammat för sina medhavda trädgårdsprodukter från Uppsala.

1873 tilldelades Sällskapet Vortschrittsmedaljen med diplom för ett sortiment frukt.

1875 års Höstutställningen slog man på stort och inbjöd halva Sverige från Mälaren till Lappmarken. Efter utställningen valde man ut 190 sorter äpplen och 60 sorter päron från alla länen och visade på Nordiska fruktutställningen i Köpenhamn, en imponerande skörd av frukt från 59 till 64 breddgraden. Den rikliga fruktskörden resulterade i Handelsgartnernas premie med diplom och 100 kr.

1897 vid Allmänna konst- och industriutställningen erhöles Sällskapet stor bronsmedalj samt mindre bronsmedalj.

Från Uppsala län var det tolv utställare och alla får diplom för medalj eller hedersomnämning. Två var kvinnor – Fru A von Erenheim, Grönsöö, och Professorskan M Hållgren, Åsen. Med tanke på att det var ett dåligt år med torka samt frost vid blomningen var det glädjande att flera av Upplands stora gods kunde visa upp prisvärda köksväxter och frukter.

1881 blev det fler medaljer med bronsmedalj vid Världsutställningen i Wien och silvermedalj för 78 sorter olika frön vid Allmänna svenska lantbruksmötet i Malmö.

1913 gav Trädgårdsutställningen i Västerås utdelning med både belöningsmedalj i silver samt hederspris i form av en silverbägare för utmärkta konserver.

Sommarmöten

Sommarmöten blir resor

Grundelementen de tidiga årens sommarmöten lever i högsta grad kvar i den ”reseverksamhet” som utvecklades under senare delen av 1900-talet. Kortare dagsutflykter i närområdet, t ex Grönsö slott, Drottningholms slott, Rosendahls trädgård och Uppländska bruksparken. Utflyktsmålen är desamma då som nu. Stora parker såväl som mindre trädgårdar och handelsträdgårdar ger en variation i programmet. En populär utflykt på senare år är orkidévandring vid Häverö prästäng med vår Skattmästare Olle Klaar som ciceron. De senaste fem åren har Sällskapet anordnat en uppskattad bussresa till vårens stora mässa, Nordiska Trädgårdar.

Endagarsresorna går i dag längre bort tack vare förbättrade transportmöjligheter. Exempel på resmål är Bastedalens Kinapark i Örebro, Julita gård i Södermanland, Stene gård i Järvsö och Wij trädgårdar i Ockelbo.

Sällskapet har under senare delen av 1900-talet genomfört många flerdagarsresor, från Skåne i söder till Höga kusten i norr. Benämningen på resorna har varierat allt ifrån *tredagarsresa* till Småland med besök i Linnés hemtrakter, Råshult och Stenbrohult, *botaniseringsresa* till Gotland, *blomsterresa* till Blekinge och Urshults försöksodlingar samt *studieresa* till Göteborg, Gunnebo slott och Hedens lustgård. *Jubileumsresan* 1987 var en tredagarsresa till Östergötland och Västergötland.

1974 begav sig Sällskapet ut på den första utlandsresan då man mötte våren i Holland. Femton år senare gick blomsterresan österut till Åbo och Finland. Flera av Sällskapets medlemmar deltog även på Riksförbundets Svensk Trädgårds kryssning till Tallinn 2010 och 2011.

Trädgårdsvandringar i privata trädgårdar runt om i

Uppsalas bostadsområden ger medlemmarna inspiration och nya idéer till sina egna trädgårdar. Förutom trevlig samvaro och inspiration bjuds ofta på handfasta råd och engagerade diskussioner. Sedan 2006 har vi besökt Bergsbrunna, Funbo, Tuna kolonin, Vattholma bruksgårdar, Sunnersta och Flora-Linnéa koloniområde. Vi besöker också plantskolor och trädgårdsbutiker i Uppsala med omnejd.

Sommarmötet i Kungsbacka 2011.

Föreningens resa 2011 till bl a
Bastedalens Kinapark.

Kursverksamheten förändras

Det av Uppsala TrädgårdsSällskap skapade experimentalfältet användes i undervisningssyfte. Det bör ha varit genom de aktiva trädgårdsmästarna, som Sällskapet direkt kunde påverka utbudet av frukt och grönt och vad som odlades i det omgivande samhället. En mer indirekt påverkan hade den undervisning för folkskollärare och i sinom tid även folkskollärarinnor, som Sällskapet bedrev. Kursverksamheten för länets folkskollärare startade 1874 och pågick fram till 1918, tack vare årliga bidrag från Kungliga Hushållningssällskapet.

År 1900 skickar Centralstyrelsen för Sveriges allmänna skolläraryörening ut ett cirkulär till trädgårdssällskapen med önskemål om bättre undervisning i trädgårdsskötsel vid folkskolorna. Uppsala TrädgårdsSällskap besvarar detta med att redogöra för att man med ekonomiskt stöd från Uppsala läns Hushållningssällskap under de gångna 20 åren undervisat inte mindre än 162 i tjänst varande folkskollärare och folkskollärarinnor. Man kan skönja en viss självbelåtenhet, men man formulerar sig elegant genom att gratulera Uppsala läns Hushållningssällskap till att de *"först af alla hushållningssällskap i riket insett den stora betydelsen af, att en för vårt land så viktig kunskap kunnat på ett mer tillfredsställande sätt spridas från ett flertal af länets folkskolor"*.

Det ekonomiska bidragen användes till kurser för verkamma folkskollärare i en strävan att lära den uppväxande ungdomen trädgårdsskötsel i teori och praktik. Man ville

också öka förståelsen för frukt och grönsakers positiva påverkan på vår hälsa samt vilken ekonomisk betydelse den egna odlingen kunde ha för självhushållet. Andra aspekter som man lyfte fram var fysisk hälsa, nöje och trivsel med trädgårdsarbete och att det *"gifver oss medel att pryda och försköna hemmet och att fästa oss med starkare band vid detsamma"*.

Året 1907 deltog Uppsala TrädgårdsSällskap i en kommitté bestående av representanter från sju av Mälardalens Trädgårdssällskap. Trädgårdskommittén författade tillsammans en skrivelse till Ers Kungliga Majestät för att utveckla undervisning i trädgårdsskötsel vid folkskolorna. Man framhöll önskvärdheten att anlägga skolträdgårdar vid varje folkskolehus, fackmässig inspektion av skolträdgårdarna, bättre undervisning i trädgårdsskötsel vid seminarierna, repetitionskurser i trädgårdsskötsel för folkskollärare, årliga fruktodlingskurser för allmänheten och prisbedömning av allmogens träd.

Under några decennier lyckades man få flera folkskolor att satsa på trädgårdsskötseln som en del i undervisningen. Tyvärr upphörde kurserna för folkskollärarna 1918 när det ekonomiska bidragen drogs in. Vid folkskoleseminarierna bedrevs en del trädgårdsskötsel under början av 1900-talet, men i skriften för sällskapets 100-årsjubileum beklagar man *"att krafter är i rörelse för att helt eller delvis borttaga undervisningen vid våra folkskoleseminarier"*. Så blev det också och i dag är odlandet på skolorna

starkt kopplat till eldsjälur som av eget intresse odlar och skördar tillsammans med eleverna.

Uppsala TrädgårdsSällskap arrangerade kurser för husmödrar 1911–1918 om hur man tillvaratog bär, frukt och grönsaker genom konservering. Intresset för och kunskap om hermetisk inkokning började på tidigt 1900-tal, intensifierades under världskrigen och levde kvar bra länge innan frystekniken tog över. Sällskapet köpte in och distribuerade 2 000 konserveringsglas till medlemmarna 1912.

Under senare delen av 1900-talet arrangerade Sällskapet en kurs i biodynamisk odling och en studiecirkel i grönsaksodling. 2007 anordnade Sällskapet en cirkel kring Linnérabattens växtval och skapande. På senare år har kursverksamhet utvecklats som kvälls- eller endagskurser inom olika områden, exempelvis ympning, trådbindning, betonggjutning och belysning i trädgården. En tradition på senare år är den årliga krans- och bockbindningen strax före jul.

Särskilt vill vi nämna trädgårdsingenjör Dahn Sundberg, som var vår sekreterare under många år, som kontinuerligt sedan 1996 genomfört mycket uppskattade kurser i beskärningens konst. Han har utbildat hundratalet Uppsalabor i hur man beskär fruktträd, prydnadsträd och buskar genom två teorikvällar samt två praktiska övnings-tillfällen. Dahn ansvarar också för fruktträdsförsöket vid Skoghall, dvs fruktträd som planterades 2006 i syfte att testa nya sorter för fritidsodlingen.

Dahn Sundberg visar hur man beskär ett fruktträd.

Linnérabatten vid Upplandsmuseet sköts av Sällskapets medlemmar.

TrädgårdsSällskapet

vinner ny mark

Uppsala TrädgårdsSällskap har under sina 150 år hållit kvar vid sin strävan som dåvarande ordförande F Pettersson uttryckte "att skapa ett intresse för trädgårdsskötsel hos allmogen och att bilda ett föreningsband mellan trädgårdsodlare och trädgårdsvänner emellan" och man har gjort det med bravur. Verksamheten har ständigt utvecklats även om kärnan varit densamma, värdefullt erfarenhetsutbyte mellan trädgårdsmästare och hobbyodlare och olika föreningar, samtidigt som rollen som samhällspåverkare har gjort sig påmind då och då.

Vi har medvind då dagens människor är väl medvetna om miljön och hälsan. Den gröna vågen håller i sig och trädgården eller balkongen kan ge individen hälsa i form av egenodlade produkter, starkare fysik och mental avkoppling.

2000-talet kräver nya kommunikationsformer och teknisk utveckling ger möjlighet till nya möten via hemsidor, facebook och twitter. Den nya it-generationen behöver vi kommunicera med på andra sätt än de traditionella. Nya mötesplatser kommer att skapas, men som komplement till fysiska möten och social samvaro i doftande trädgårdar.

Sällskapet vill även väcka odlarintresset tidigt hos barn och ungdomar för att lyfta fram de gröna näringarna som yrke eller hobby.

Viktiga faktakällor

Personlig information

Skriftlig redogörelse från Ingrid Norlander och hennes föräldrar.

Stadsarkivet i Uppsala

Protokoll från Drätselkammaren, ritningar över Stadsträdgården.

Uppsala TrädgårdsSällskaps arkiv

Tryckta äldre årsberättelser och jubileumssammanfattningar. Inbundna i en volym, Uppsala TrädgårdsSällskap 125 år.

Universitetsbiblioteket Carolina Rediviva (UUB)

Depositioner från Uppsala TrädgårdsSällskap: handskrifter i form av protokoll, medlemsförteckningar och kassaböcker.

Tryckta äldre årsberättelser och Jubileumssammanfattningar samt foton och tidningsutklipp.

Två originalteckningar från 1864 med förslag till experimental-fältets utformning.

Två ritade kartor (original) över Uppsala 1830 och 1868.

UUB:s eget material: mikrofilmer av äldre tidningsnummer.

Uppsala Universitets arkiv

Handlingar rörande arrende m m.

Övriga

Från avancerad profession till allmän hobby.

Trädgårdsodlingens utveckling. 2008. John Dormling.

Bulletinen nr 21/2008: "Statens Järnvägars trädgårdshistoria", Fredrik Fogelberg och Charlotte Lagerberg Fogelberg.

Svenska Trädgårdar 1939, band I. Red E Lind och J A Thulin.

Från avancerad profession till allmän hobby.

Trädgårdsodlingens utveckling: "Uppsala TrädgårdsSällskap 1966–2007", Dahn Sundberg.

Trädgårdsmästaren. Handbok i praktisk trädgårdskötsel, 1916. J Böttner och N Blomgren.

Lästips för den, som vill veta mer

Den osynlig handen. Trädgårdsmästaren i 1700-talets Sverige. 2006. Åsa Ahrland.

Uppsala stads historia VI:6. 1987. "Det gröna Uppsala", Eric Laufors.

Årsbok för Riksarkivet och Landsarkiven. 2007. "Gröna arkiv – med Linnés ögon och andras".

I Linnés tjänst. Örtagårdsmästaren ser tillbaka. 1998. Gunnar Petersson.

Köksträdgården. Det gröna arvet. 1996. Lena Israelsson.

Diverse publikationer från Programmet för odlad mångfald, Sveriges lantbruksuniversitet, www.pom.info.

Uppsala Linnéanska Trädgårdar, www.uu.se

Ett stort TACK till engagerad och kunnig personal på:

Carolina Rediviva – Kart- och Bildenheten, Repro och Specialläsesalen

Stadsarkivet i Uppsala

Upplandsmuseet

Foto: Ann-Catrin Thor där inte annat anges.

Beteckningen UUB innebär att bilden har köpts in från Uppsala Universitets Bildsamling på Carolina Rediviva
Övriga bilders fotograf, se respektive bild.

